

Sykepleien

FAGUTVIKLING

Slik brukte vi Fundamentals of Care til å veilede sykepleierstudenter

Rammeverket FoC kan brukes til å øke forståelsen for grunnleggende sykepleie. Fem elementer står sentralt.

Tone Knutsen Brandeggen

Førstelektor

Avdeling for kvalitet og helseteknologi, Det helsevitenskapelige fakultet, Universitetet i Stavanger

Kirsten Lode

Fagsjef helsefaglig forskning

Forskningsavdelingen, Helse Stavanger

Janet Bakken

Universitetslektor

Avdeling for omsorg og etikk, Det helsevitenskapelige fakultet, Universitetet i Stavanger

Bente Rossavik

Fagsjef sykepleietjenesten

Klinikk for kirurgi, nevrologi og rehabilitering, Stavanger universitetssjukehus

Else Ørstavik Hollund

Fagsjef sykepleietjenesten

Mottaksklinikken medisin, Stavanger universitetssjukehus

Grethe Heidi Bjerga

Førsteamanuensis

Det helsevitenskapelige fakultet, Universitetet i Stavanger

Sykepleiestudent

Grunnleggende sykepleie

Refleksjon

Sykepleien 2024;112(95005):e-95005

DOI: [10.4220/Sykepleiens.2024.95005](https://doi.org/10.4220/Sykepleiens.2024.95005)

Hovedbudskap

I denne artikkelen presenterer vi hvordan vi har brukt rammeverket Fundamentals of Care i veiledningen av bachelorstudenter ved Stavanger universitetssjukehus. Hensikten har vært å øke studentenes forståelse for grunnleggende sykepleie. Vi viser hvordan vi strukturerte veiledningen og hvilken betydning Fundamentals of Care har hatt.

Å utøve grunnleggende sykepleie er utfordrende i dagens spesialisthelsetjeneste. Sykepleiere og studenter skal ivareta svært syke pasienter i et komplekst system med høye krav til raske og kostnadseffektive forløp.

Konsekvensene for studenter i praksis kan være at de opplever en hektisk hverdag, og at det blir lite tid til veiledningssamtaler. Praksis er en viktig arena for læring og utvikling. Der møter studentene reelle utfordringer og samhandler med pasienter og pårørende (1, 2).

«Veiledning i praksisstudier skal fremme studentenes læring og refleksjon.»

Læring i praksisstudier er en prosess der teoretisk kunnskap skal innlemmes i praktiske ferdigheter (3). Veiledning i praksisstudier skal fremme studentenes læring og refleksjon, slik at kunnskap integreres i de praktiske ferdighetene og blir til profesjonell kompetanse (4). Veiledning vektlegger også å styrke studentenes grunnleggende, faglige fundament (2).

FoC bidrar til refleksjoner

Formålet med artikkelen er å belyse betydningen av å bruke rammeverket Fundamentals of Care (FoC) i veiledningen av studenter i klinisk praksis. FoC bidrar til refleksjoner over betydningen av å etablere en god og tillitsfull relasjon til pasienten og relasjonens betydning for utøvelsen av grunnleggende sykepleie. Samtidig er sykepleiepraksis påvirket av faktorer på systemnivå og politisk nivå.

Vi har valgt å bruke det engelske begrepet på rammeverket: Fundamentals of Care. Ved å bruke det engelske begrepet markerer vi at vi er en del av et internasjonalt fellesskap som jobber for å implementere og utvikle rammeverket. Rammeverket ligger på nettsidene til [Fundamentals of Care](#). Der finner man også en norsk oversettelse av rammeverket.

Rammeverket åpner for å bruke flere sykepleieteoretikere og modeller, men bygger på Virginia Hendersons teori om grunnleggende sykepleie. I tillegg har FoC momenter fra Peplau, Travelbee og Benners teori, hvor relasjonen mellom sykepleier og pasient er særlig vektlagt (6).

Relasjoner er kjernen

Den innerste dimensjonen i rammeverket legger vekt på kjernen i FoC, som er å etablere en relasjon mellom pasienten og sykepleieren. Det handler om tillit, rett søkelys, kjennskap, forutsigbarhet og evaluering. Disse fem elementene i den innerste kjernen handler om at en sykepleier skal være pålitelig og vekke tillit hos pasienten.

For å kunne forutse pasientens behov for sykepleie må sykepleieren være oppmerksom på pasientens behov. Sykepleieren må også ha kunnskaper for å identifisere pasientens behov for

sykepleie. Videre må sykepleieren vurdere og evaluere om det er behov for andre sykepleietiltak.

«En relasjon starter alltid med å etablere tillit.»

En relasjon starter alltid med å etablere tillit. Når relasjonen er etablert, går man videre til neste sirkel og vurderer pasientens fysiske og psykososiale behov. Den ytterste sirkelen handler om å integrere aspekter som påvirker sykepleieutøvelsen, blant annet ledelse, kultur, ressurser på systemnivå og politisk nivå (7, 8). På den måten dekker rammeverket alle omsorgsdimensjoner som må være på plass for å utføre grunnleggende sykepleie (2).

Rammeverket kan støtte læringsprosesser

Vi prøvde ut rammeverket i en samrefleksjon mellom studentene i praksis, den aktuelle praksislæreren og praksisveilederen. Her erfarte vi at rammeverket kan støtte studentenes læringsprosesser.

Ved å sette grunnleggende sykepleie og sykepleiens kompleksitet på dagsordenen tydeliggjør vi hva sykepleie krever. Samtidig var vi opptatt av å vurdere hvordan et felles grunnlag for veiledning og samrefleksjon kan bidra til å minske gapet mellom teori og praksis.

Læring skjer i sosiale relasjoner. Studentenes utdanning og danning finner sted i møte med sykepleiefagets verdigrunnlag, kunnskapsgrunnlag og gjennom erfaring og tilbakemeldinger fra veiledere, praksis og medstudenter (10).

Refleksjon innebærer å utvikle ny forståelse og innsikt i sykepleierens ansvar og kompetanseområder. Gjennom refleksjon begrunnes tanker, følelser, erfaringer og handlinger som kan bidra til å bearbeide og skape mening rundt ulike erfaringer og opplevelser. Refleksjon innebærer også å utvikle ny forståelse og innsikt når det gjelder sykepleierens ansvar og kompetanseområder (11).

Hva er sykepleie, og hva er sykepleierens ansvar?

Refleksjon er sentralt i veiledningen av studentene og i studentenes læringsprosesser. Refleksjon er å utvikle en undrende og spørrende holdning til opplevelser og erfaringer, noe som innebærer bevisst og aktiv tenkning, skriver Ekeberg (11).

Gjennom refleksjoner med andre utvider man en egen forståelse og innsikt ved at andres refleksjoner, spørsmål, tanker og ideer veves inn i egen erfaring og forståelse. En slik refleksjon er både en bearbeidingsprosess, men også en tilegnelse av ny, personlig forankret kunnskap og forståelse, skriver Berglund og Ekebergh (12).

Studentene skal bli reflekterte og etisk bevisste sykepleiere som skal kunne utøve faglig forsvarlig og omsorgsfull sykepleie. Vi ønsker å styrke sykepleierstudentenes forståelse for

hva sykepleie er og hva som er sykepleiernes ansvar i møte med den helhetlige sykepleien og omsorgen for pasienten.

Rammeverket gjør at studenter kan tilegne seg kunnskaper om sykepleie ved å reflektere sammen med praksislæreren og praksisveilederen (13). Å reflektere ved hjelp av FoC kan dermed bidra til læring og utvikling og ha betydning for måten studenter og sykepleiere utøver sykepleie på i praksis. I veiledningen var utgangspunktet konkrete, erfarte fortellinger fra praksis. Pasienten var i sentrum, og studentene delte sin kunnskap om grunnleggende sykepleie.

Muntlin og medarbeidere (2) legger vekt på hva rammeverket sier om å utvikle tillitsfulle relasjoner til pasienter og pårørende. Lærere og ansatte i praksis erfarte at rammeverket ble et godt arbeidsredskap fordi rammeverket fremmer hvordan sykepleierstudenter kan gi trygg og god omsorg av høy kvalitet (2).

«Vi snakker sykepleie»

Rammeverket er innført på seks sengeposter, og i januar 2024 innførte flere FoC. Hensikten var at studentene og de ansatte på sengepostene skulle oppleve å ha et felles sykepleiefaglig språk.

Ved sengepostene der FoC rammeverket er innført, har sengepostene et fast tidspunkt for å diskutere og reflektere over sykepleie. Flere avdelinger har ukentlige samlinger på vaktrommet. Samlingene har fått et navn: «Vi snakker sykepleie».

Her bruker de ansatte og praksisstudenter rammeverket for å snakke om sykepleie med rammeverkets begreper. Utgangspunktet for samtalen er spørsmål som «hva er pasientens behov for sykepleie?» og «på hvilken måte kan du som sykepleierstudent etablere en relasjon til pasienten?»

Spørsmålene satte i gang gode refleksjoner blant sykepleiere, helsefagarbeidere og studenter. I en travel sykehusavdeling er det viktig at lederne setter av tid, og at de er delaktige i disse samlingene.

Studentenes utsagn har fellestrekk

I dette avsnittet presenterer vi studentenes tilbakemeldinger og deres erfaringer fra veiledning og refleksjon med utgangspunkt i FOC-rammeverket. Studentene møtte praksislæreren og en sykepleier fra sengeposten ukentlig, og rammeverket ble brukt for å reflektere over grunnleggende sykepleie. Etter den siste veiledningen skrev studentene ned sine refleksjoner rundt sykepleie og hvordan de ivaretok pasienten.

To av forfatterne har lest gjennom studentenes utsagn og identifisert fellestrekk. Temaene som er nevnt flest ganger, er: refleksjon over sykepleierens rolle, hvordan skape en relasjon til pasienten og hvordan skape tillit for å ivareta pasientens behov.

«Flere av studentene la vekt på hvordan de ville skape en relasjon til pasienten.»

En av studentene skrev: «Det er fint å reflektere om ulike pasienter med ulike diagnoser. Pasienter som vi snakket om i dag, var litt vanskelig [...] men grunnleggende sykepleie kan være med på å gjøre det lettere å finne ut ulike ting om en pasient både fysisk, psykisk, sosialt og så videre.»

Studentene brukte begrepene i rammeverket og knyttet dem til grunnleggende sykepleie. Det kom tydelig frem at de knyttet teori til sine skriftlige utsagn. Flere av studentene la vekt på hvordan de ville skape en relasjon til pasienten. En av studentene noterte følgende om kjernen i rammeverket: «Jeg har lagt vekt på tillit, trygghet, oppmerksomhet, nærvær, interesse og engasjement.»

Studenten skrev videre: «Oppmerksomhet er å ta seg god tid, være nysgjerrig og ha koherens mellom kropp og språk. Kunnskap handler om hvordan man informerer pasienten riktig for å skape trygghet. Forutsigbarhet er å oppdatere pasienten om planen videre. Det skaper trygghet og et mål. Vurdering er å spørre pasienten hva de ønsker og hva som kan bli bedre for å skape en relasjon.»

Hvordan bruker du tiden din hos pasienten?

Å samle studentene ukentlig gjorde at studentene ble godt kjent. De ga uttrykk for at det var trygt å kunne diskutere hvordan de opplevde praksisen sin. Studentene reflekterte over sykepleierens rolle og ansvar overfor pasienten.

Hvordan sykepleieren møter pasienten, er avgjørende for tilliten mellom pasienten og pleier. Med mange konkurrerende krav kan sykepleieren bli fratatt sin faglige identitet (6). Sykepleierstudentene reflekterte rundt hvordan de brukte tiden hos pasienten til å skape en relasjon.

«God kommunikasjon mellom meg og pasienten bryter barrierer.»

STUDENT

En student sa følgende: «For meg er det viktig når jeg skal etablere en relasjon til pasienten å ha god tid. Tillit er viktig for pasienten, men også at ansatte rundt underbygger min kompetanse, slik at pasienten igjen har tiltro og tillit til meg og behandlingen jeg gir. God kommunikasjon mellom meg og pasienten bryter barrierer og bygger en mellommenneskelig relasjon.»

En god relasjon til pasienten bidrar til å integrere sykepleie som handler om grunnleggende fysiske og psykiske behov. Sykepleierstudenten skal gjøre vurderinger for å utføre sykepleie, noe som igjen krever kunnskap om fysiske og psykiske behov.

Studentene ble bevisstgjort

Studentenes evaluering motiverer til videre arbeid. En student sa følgende: «Jeg har blitt mer bevisst og reflekterer mer over hvordan man kan ta vare på pasientenes grunnleggende behov.»

Den midterste sirkelen i rammeverket handler om å integrere omsorg. Her legges det vekt på både fysiske, psykososiale og relasjonelle behov. Studenten skal øve opp evnen til å gjøre observasjoner av behandling, bivirkninger og pasientens reaksjoner på en respektfull måte. Studentene ble veldig bevisst på at sykepleien ikke kun må rette seg mot de fysiske behovene.

En student uttalte: «Jeg har blitt mer bevisst på å dekke de grunnleggende behovene til pasienten, spesielt dette som går på åndelige og eksistensielle behov, fordi vi har snakket mye om dette og bevisstgjort hva vi faktisk gjør.»

Grunnleggende sykepleie er satt i sentrum

Vårt arbeid med å innføre FoC-rammeverket er inspirert av danske kolleger, noe som har bidratt til et tettere samarbeid mellom praksis og utdanning. Ved å anvende rammeverket som refleksjonsredskap i veiledning av studenter og i samtaler mellom kollegaer i praksis er grunnleggende sykepleie kommet i sentrum.

Ut ifra våre erfaringer kan begrepsrammen være en måte å få frem kompleksiteten i sykepleiefaget på. Det kan også være en måte å styrke sykepleierens identitet og stolthet på. Det kan se ut til at studentenes bevissthet rundt fagets kjerne ble mer fremtredende. Praksislæreren opplevde å ha en tydelig og god struktur på veiledningen med søkelys på grunnleggende sykepleie.

De som har anvendt FoC-rammeverket, har brukt tid på å sette seg inn i de forskjellige begrepene. Vi ønsker å arbeide videre for å fremme bruken av FoC. Vi må legge vekt på at rammeverket ikke inneholder noe nytt, men at det er et rammeverk som synliggjør hva sykepleie er.

I tillegg kan det også bidra til en mer helhetlig forståelse av kompleksiteten i sykepleierutdanningen. En utfordring har vært å få praksisveiledere til å delta i veiledningene ettersom det er travelt på enkelte sengeposter.

Slik blir veien videre

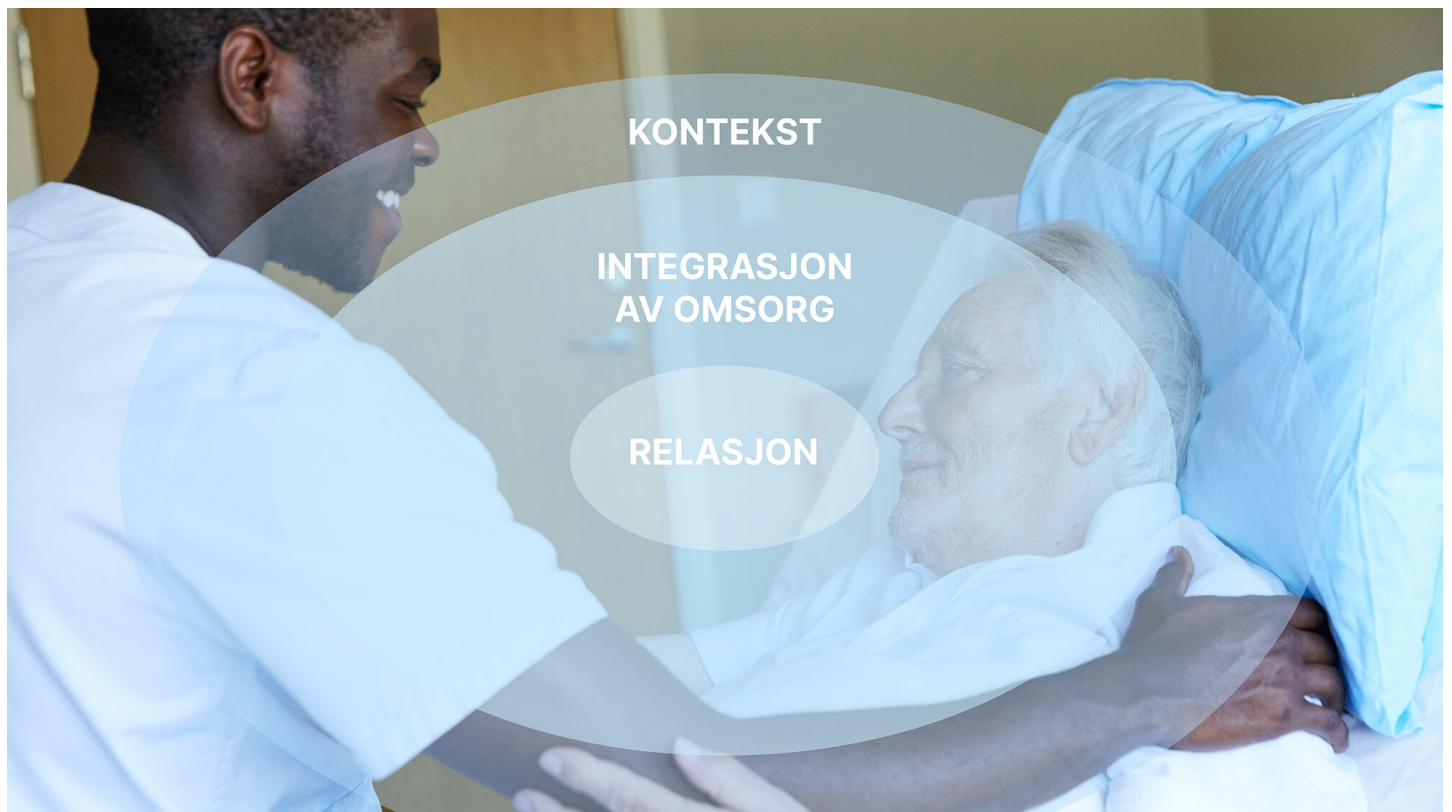
Vi fortsetter arbeidet med å sette søkelys på FoC ved at studenter, praksislærere og praksisveiledere reflekterer sammen. Vårt mål er å bidra til å utdanne og danne studenten til å

kunne bli en faglig stolt, modig og tydelig sykepleier. Vi har også erfart betydningen av å være til stede i praksis og veilede studenten ukentlig i denne læringsprosessen, i tett samarbeid med praksisveiledere.

I likhet med Damsgaard og medarbeidere (6) er vi bekymret for utfordringene med å imøtekomme pasientens behov for ernæring, personlig hygiene, respekt, verdighet, kommunikasjon og sikkerhet i dagens helsevesen.

I tillegg til den nødvendige tekniske og oppgavesentrerte sykepleien ønsker vi å sette grunnleggende sykepleie på dagsordenen. Å bruke FoC-rammeverket kan fremme sykepleiefaget og kompleksiteten innen faget sykepleie.

Forfatterne oppgir ingen interessekonflikter.

TILLIT: Fundamentals of Care består av tre sirkler som beskriver ulike måter å forstå sykepleie på. Kjernen i rammeverket er å etablere en relasjon mellom pasienten og sykepleieren.

Illustrasjonsfoto: Maskot/NTB. Grafikk: Monica Hilsen

1. Bjerknes MS, Christiansen B. Praksisveiledning med sykepleierstudenter. Oslo: Gyldendal Akademisk; 2015.
2. Muntlin Å, Jangland E, Laugesen B, Voldbjerg SL, Gunningberg L, Greenway K, et al. Bedside nurses' perspective on the Fundamentals of Care framework and its application in clinical practice: a multi-site focus group interview study. *Int J Nurs Stud.* 2023;145:104526. DOI: [10.1016/j.ijnurstu.2023.104526](https://doi.org/10.1016/j.ijnurstu.2023.104526)
3. Gjevjon ER, Rolland EG, Olsson C. Are we prepared to educate the next generation of bachelor nursing students? A discussion paper. *Nord J Nurs Res.* 2022;42(2):59–61. [10.1177/2057158521104044](https://doi.org/10.1177/2057158521104044)

4. Lauvås P, Handal G. Veiledning og praktisk yrkesteori. 3. utg. Oslo: Cappelen Damm akademisk; 2014.
5. Kitson AL. The Fundamentals of Care framework as a point-of-care nursing theory. Nurs Res. 2018;67(2):99–107. [10.1097/NNR.0000000000000271](https://doi.org/10.1097/NNR.0000000000000271)
6. Damsgaard TL, Grønkjær M, Poulsen I. Fundamentals of Care: Klinik, ledelse, uddannelse og forskning beskriver en vigtig ny tendens i sygepleje, som udspringer af overbevisende international. København: Gyldendal; 2021. s. 256.
7. Lode K, Bjerga GH, Rossavik B, Jaastad TA, Hollund EØ, Brandeggen TK. Rammeverket FoC legger vekt på pasientomsorg. Sykepleien Forskning. 2022;110(88784):e-88784. DOI: [10.4220/Sykepleiens.2022.88784](https://doi.org/10.4220/Sykepleiens.2022.88784)
8. Sørensen EE, Bahnsen B, Pedersen PU, Uhrenfeldt L. «Sygepleje tilbage til det basale.» Fag & Forskning. 2017;1:52–7.
9. Brataas HV, Evensen AE, Ingstad K. Pedagogisk praksis i sykepleie. Oslo: Gyldendal Akademisk; 2019.
10. Lave J, Wenger E. Situated Learning: Legitimate Peripheral Participation. Cambridge: Cambridge University Press; 1991.
11. Ekebergh M. Reflektion – ett stöd för att tillämpa vårdvetenskapliga begrepp. I: Gustin LW, Bergbom I, red. Vårdvetenskapliga begrepp i teori och praktik. Lund: Studentlitteratur AB; 2022. s. 83–96.
12. Berglund M, Ekebergh M. Reflektion i lärande och vård: en utmaning för sjuksköterskan: Lund: Studentlitteratur AB; 2019.
13. Dahl H, Alvsvåg H. Å fremme studenters evne til refleksjon – en pedagogisk utfordring. Uniped. 2015;36(3):32–45. DOI: [10.3402/uniped.v36i3.22724](https://doi.org/10.3402/uniped.v36i3.22724)